

Economics and management
Ekonomika ir vadyba

GLOBALIZACIJOS ĮTAKA KONSOLIDACIJOS PROCESAMS
BANKINIAME SEKTORIUJE

Andrėja TEREŠKINAITĖ*, Asta VASILIAUSKAITĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius, Lietuva

Gauta 2022 m. sausio 25 d.; priimta 2022 m. spalio 20 d.

Santrauka. Bankinio sektoriaus globalizacijos procesas per pastaruosius kelis dešimtmečius buvo neatsiejama tarptautinių ekonominių ir finansinių ryšių dalis, sparčiai didėjanti iki šiol. Globalizacija sukuria galimybes vykdyti įvairiems integracijos procesams regionuose, vienas iš jų – konsolidacijos procesas. Susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymas yra būdas bankams konsoliduoti savo veiklą, leidžiantis neatsilikti nuo pokyčių, efektyviau valdyti turimus išteklius, įgyti konkurencinį pranašumą bei padidinti savo pelną, įsitraukiant į užsienio kapitalo rinkas. Bankiniame sektoriuje vykstantys konsolidacijos procesai turi įtakos ekonomikos augimui ir stabilumui, o sparčiai keičiantis globalios ekonomikos klimatui bankinis sektorius prisitaiko, todėl svarbu įvertinti konsolidacijos procesą lėmusius veiksnius bei nustatyti tolesnę bankų konsolidacijos plėtrą. Straipsnyje išsikelti uždaviniai: 1) remiantis atlikta mokslinės literatūros analize nustatyti veiksnius ir priežastis, skatinančius konsolidacijos procesą, susiliejimų ir įsigijimų sandorių vykdymą globalioje aplinkoje; 2) atlikti skirtingų regionų bankų, vykdančių susiliejimų ir įsigijimų sandorius, akcijos kainos ir materialiojo turto vertės santykio lyginamąją analizę; 3) įvertinus lyginamosios analizės rezultatus, nurodyti tolesnes kryptis vykdyti susiliejimo ir įsigijimo sandoriams skirtinguose regionuose. Straipsnyje identifikuoti svarbiausi veiksniai, kurie buvo priskirti į vidinius ir išorinius motyvus, bei pateiktos tolesnės konsolidacijos procesų bankų regionuose tendencijos. Straipsnyje taikyti šie tyrimo metodai – mokslinės literatūros analizė, lyginamoji analizė, finansinių ataskaitų analizė ir vertinimas.

Reikšminiai žodžiai: bankų konsolidacija, globalizacija, susiliejimai, įsigijimai, bankų sektorius, bankinė rinka.

Įvadas

Per pastaruosius keletą dešimtmečių finansinio sektoriaus plėtra ir globalizacija sparčiai didėjo, skatindama bankų sektoriaus struktūrines reformas. Pasak Novickytės (2010), sparčią finansinio sektoriaus plėtrą labiausiai lėmė technologijų kaita, finansų rinkų reglamentavimo panaikinimas ir naujų finansinių priemonių atsiradimas. Ši finansų rinkų plėtra verčia finansų institucijas ieškoti galimybių, kaip efektyviai valdyti turimus išteklius ir teikiant paslaugas siekti masto ekonomijos efekto. Veikiamas globalios ekonomikos klimato pokyčių, bankininkystės sektorius prisitaiko – bankų globalizacijos procesas suvokiamas kaip didelių tarptautinių finansų institucijų grupių steigimas, kuriose bankų veikla yra diversifikuota, internacionalizuota, esant tarptautinei konkurencijai. Sėkminga bankų veikla priklauso nuo tinkamai pasirinktos veiklos strategijos ir veiklos modelio, o pokyčiai bankiniame sektoriuje taip pat privertė bankus plėsti savo veiklą (Yin et al., 2020). Mokslinėje literatūroje teigiama (Khilenko, 2018; Yin et al., 2020; Kolesnik & Nadolski, 2021), kad bankų

veiklos optimizacija – tai veiklos strategija, suteikianti galimybę įgyti ilgalaikį konkurencinį pranašumą didėjančios globalizacijos, nuolatinės krizės grėsmės, kylančios dėl finansų rinkų integracijos ir plitimo efekto sustiprėjimo, sąlygomis. Optimizacija – viena iš pagrindinių priežasčių, dėl kurių vyksta bankininkystės sektoriaus konsolidacija. Vienas iš būdų bankams konsoliduoti savo veiklą – susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymas, leidžiantis neatsilikti nuo pokyčių, efektyviau valdyti turimus išteklius, įgyti konkurencinį pranašumą bei padidinti savo pelną, įsitraukiant į užsienio kapitalo rinkas. Didėjant bankų globalizacijai, klestėjo ir bankininkystės sektoriaus globalizacijos tyrimai, kuriuose buvo tiriamas bankų globalizacijos poveikis makrolygmeniu – tirtas bankų vaidmuo tarptautiniu mastu perduodant ekonominius sukrėtimus bei verslo ciklų judėjimus, kokią įtaką finansų sektoriaus tiesioginės užsienio investicijos daro priimančiosios šalies užimtumui, ekonomikos augimui arba institucinei plėtrai (Yin et al., 2020).

*Autorius susirašinėti. El. paštas andreja.tereskinaite@stud.vilniustech.lt

Tyrimo problema – kokią įtaką globalizacija daro bankų konsolidacijos procesams? Kaip bankų konsolidacija veikia ekonomiką?

Tyrimo objektas – bankininkystės sektoriaus konsolidacija ekonomikos globalizacijos sąlygomis.

Tyrimo tikslas – ištirti konsolidacijos procesą lemiančius veiksnius bei nustatyti tolesnę bankų konsolidacijos plėtrą.

Uždaviniai tikslui pasiekti:

1. Nustatyti globalizacijos proceso įtaką bei veiksnius ir priežastis, skatinančius konsolidacijos procesą.
2. Atlikti skirtingų regionų bankų akcijos tikrosios vertės lyginamąją analizę.
3. Įvertinti lyginamosios analizės rezultatus ir nurodyti tolesnes bankų konsolidacijos kryptis.

Tyrimo metodai – literatūros šaltinių analizė, lyginamoji analizė, finansinių ataskaitų analizė ir vertinimas.

1. Susiliejamų ir įsigijimų sandorių sudarymo priežastys bankiniame sektoriuje

Globalizacijos poveikis bankininkystės sektoriui siejamas su finansų rinkų liberizavimu bei bankų veiklos reguliacijos panaikinimu. Pagrindinis finansinių paslaugų liberalizavimo bruožas yra vis didesnė užsienio bankų veikla šalyje. Liberalizavimas yra pagrindinė sąlyga, kad bankininkystės sektoriuje atsirastų teigiamų ir neigiamų rezultatų. Viena vertus, liberalizavimas sukuria sąlygas užsienio filialų bankų tinklo plėtrai ir tarptautinio bankų verslo formavimui, kuris natūraliai stiprina bendrą konkurenciją, tačiau, kita vertus, tai sustiprina bankų kapitalo konsolidacijos procesą, dėl kurio bankininkystės sektoriuje padidėja susiliejamų ir įsigijimų sandorių (Stanikunas & Sergijenkovas, 2018; Ghosh, 2016). Literatūroje apie finansų rinkų liberalizaciją ir augimą paprastai daroma išvada, kad liberalizavimas stiprina finansinių vystymąsi ir prisideda prie ilgalaikio finansų rinkų augimo, bet vis dėlto tai viena iš pagrindinių priežasčių, sukeliančių dažnas bankų krizes per pastarąjį dešimtmetį. Autoriai Cubillas ir González (2014) bei Bakkar et al. (2017) aptaria galimą neigiamą liberalizavimo įtaką finansiniam stabilumui dėl didėjančios bankų konkurencijos, kadangi didėjanti konkurencija tarp bankų mažina bankų chartijos vertę bei paskatas elgtis apdairiai. Apart poveikio konkurencijai tarp bankų, finansinis liberalizavimas gali paskatinti prisiimti riziką užsienio rinkose ar netradicinėje veikloje. Taigi, net jei konkurencija ir bankų paskatos rizikuoti nesikeis, bankai, imdamiesi naujos veiklos, gali prisiimti didesnę riziką. Taip pat bankų reguliavimo, priežiūros ir institucijų skirtumai įvairiose šalyse gali turėti įtakos galimiems bankų konkurencijos pokyčiams ar sprendimams dėl didesnės rizikos prisiėmimo po finansų rinkų liberalizavimo (Cubillas & González, 2014).

Bankų sektoriaus plėtra globalizacijos aplinkoje vyksta įvairiomis kryptimis – viena iš vystymosi krypčių yra bankų koncentracija ir bankų padalinių tinklo optimizacija, įsitraukimas į užsienio kapitalo bankininkystės ir kreditų sektorių skirtinguose pasaulio regionuose, paskatinant er-

dvinę pertvarką ir nacionalinių bankų rinkų plėtimąsi, pramonės mastu pertvarkant visą bankininkystės veiklą (Beinaravičiūtė ir Vasiliauskaitė, 2017; Sorina, 2013). Atsižvelgiant į dabartines globalizacijos sąlygas, sėkminga bankų veikla priklauso nuo pasirinktos veiklos strategijos ir verslo modelio pasirinkimo, nuo to, kaip bankai atsižvelgs į rinkos pranašumus ir sustiprins savo pozicijas rinkoje (Novickytė, 2014). Pasak Novickytės (2010), šiuo metu dažni ES vidaus rinkoje vykstantys susiliejamų ir įsigijimų sandoriai, kurių sudarymas yra vienas iš būdų bankams konsoliduoti savo veiklą, leidžiantis neatsilikti nuo pokyčių, efektyviau valdyti turimus išteklius, įgyti konkurencinį pranašumą bei padidinti savo pelną, išitraukiant į užsienio kapitalo rinkas. Susiliejamų ir įsigijimų sandorių sudarymas nagrinėjamas mokslinėje literatūroje jau nuo XX a. trečiojo dešimtmečio, dėl proceso sudėtingumo buvo nagrinėjamos skirtingos perspektyvos, kuriomis remiantis išskirtos teorijos, aiškinančios šio reiškinio motyvus (Cortés et al., 2017). Vienos iš pagrindinių teorijų – neoklasikinė ir elgesio teorijos. Neoklasikinė teorija vadinama neoklasikine, kadangi remiasi prielaidomis, jog susiliejamai maksimaliai padidina pelną; susiliejamų ir įsigijimų sandoriai sukuria turtą, o kapitalo rinkos yra veiksmingos – teigia, jog susiliejamai ir įsigijimai vyksta dėl ekonominių sutrikimų, skatinančių ekonomikos sektoriaus pertvarką. Ekonominio sektoriaus sutrikimai pasireiškia ekonomine plėtra, skatinančia įmones plėstis, siekiant susidoroti su didėjančia visumine paklausa bei veiksmingai reaguoti į naujas galimybes, o susiliejamų ir įsigijimų sandorių sudarymas yra daug spartesnė plėtos forma nei vidinis augimas įmonės ištekliais. Remiantis neoklasikine teorija sudaryta Q teorija, kuri teigia, kad Q santykis yra varomasis veiksnys, lemiantis įmonių investicinius sprendimus. Įmonės, turinčios aukštą Q, paprastai yra gerai valdomos, gali generuoti kapitalo grąžą, viršijančią kapitalo kainą, ir turėtų investuoti į daugiau turto, kad padidintų savo akcininkų vertę, todėl aukštą Q vertę turinčios įmonės yra linkusios pirkti žemos Q vertės įmones, kurios yra patrauklios investavimo galimybės (Vancea, 2012; Ching, 2019). Kalbant apie įmonės darbuotojų elgseną – agentų teorija yra aiškinamas įmonės savininkų ir jos vadovų ryšys. Ja remiantis išskiriamas konfliktas tarp įmonės savininkų ir įmonei vadovaujančių asmenų – abi pusės turi skirtingus nustatytus tikslus, uždavinių sampratą bei jų įgyvendinimo būdus, taip pat skirtingus rizikos vertinimus.

Moksliniai tyrimai rodo (Smirnova, 2014; Li, 2016; Cortés et al., 2017; Aljadani & Toumi, 2019; Ahmed, 2020), kad susiliejamų ir įsigijimų priežastys yra įvairios; todėl tyrimuose paprastai randamas ne vienas, o keli įvykusio susijungimo motyvai ir priežastys. Bankiniame sektoriuje vykdomi susiliejamų ir įsigijimų sandoriai dažnai yra laikomi galimybe sumažinti bankinio sektoriaus pajėgumo perteklių, menką pelningumą ir padidinti bankų efektyvumą. Vienas iš pavyzdžių – euro zonoje esantys bankai. Pasak Europos centrinio banko (2021), dabartinė Europos regiono bankų rinka yra koncentruota, nors po 2008 m. pasaulinės finansų krizės išnyko trečdalis Europos bankų grupių – daugiausia mažiausi bankai. Nepaisant to, sektorius toliau

susiduria su menku pelningumu ir pertekliniu pajėgumu dėl didelio kiekio mažą nuosavą kapitalą turinčių bankų ir brangios fizinės bankų infrastruktūros. Kai kurie bankų efektyvumo rodikliai taip pat atsilieka nuo kitų išsivysčiusių ekonomikų, todėl tolesnis bankininkystės sektoriaus konsolidacijos procesas būtų naudingas Europos bankų sistemos veiksmingumui ir stabilumui. Besivystančiose šalyse bankų konsolidacijos procesai yra naudojami kaip reguliavimo ar reformų politikos dalis. Tokia konsolidacija, vykdoma sudarant susiliejimų ir įsigijimų sandorius, yra svarbi bankų sektoriaus reformų sudedamoji dalis, kurių atsiranda dėl apgalvotos reguliacinės politikos, skirtos užkirsti kelią bankų krizei (Sharma, 2018).

Novickyte (2014) teigia, kad yra išskiriama 10 pagrindinių priežasčių, kurios lemia susijungimų ir įsigijimų sandorių sudarymą bankininkystės sektoriuje: sąnaudomis grįsta masto ekonomija, turimu prekės ženklų grįsta masto ekonomija, pajamomis grįsta masto ekonomija, saugumu grįsta masto ekonomija, sąnaudų ekonomija, pardavimais grįsta ekonomija, finansine diversifikacija grįsta ekonomija, X efektyvumas, rinkos galia, gynyba grįsta masto ekonomija. Išskirta kapitalo pakankamumo svarba – daugelis bankų yra motyvuoti perimti ar susijungti su kitu banku dėl finansų reguliavimo institucijų reikalavimų, reikalaujančių, kad komerciniai bankai išlaikytų minimalų kapitalo pakankamumą. Todėl daugelis bankų pagrindžia susijungimą teigdami, kad bendra turto bazė būtų didesnė ir naujai institucijai būtų suteikta galimybė teikti paskolas, kurių įmonės anksčiau nebūtų galėjusios pasiūlyti dėl kapitalo bazės skolinimo reguliavimo apribojimų. Dėl to pasiekta didesnė kapitalo bazė leidžia sujungtai įstaigai pasiūlyti naujus produktus, daugiausia paskolas, esamiems klientams arba pritraukti papildomų klientų per naujų produktų pasiūlą (Ahmed, 2020).

Susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymą labai skatina pramonės ir technologijų raida, ypač sumažėjusios skaičiavimo išlaidos ir pažanga telekomunikacijų paslaugų srityje. Technologijos, kurios laikomos pastarojo meto bangos ES bankų sektoriuje katalizatoriumi, suformavo finansų pramonės struktūrą, mažindamos informacijos rinkimo, apdorojimo ir naudojimo išlaidas. Aljadani ir Tومی (2019) straipsnyje globalizacija yra apibūdinama kaip šalutinis technologijų naudos ir finansinių reguliacijų panaikinimo produktas. Dėl globalizacijos iššūkių ir naudos padaugėjo tarptautinių susijungimų ir įsigijimų, kurie tapo esminiu veiksniu siekiant aukštų bankų veiklos rezultatų.

Tarptautinius susiliejimų ir įsigijimų sandorius skatina bankų noras geografiškai diversifikuoti savo riziką arba strateginis pasirinkimas žengti į naujas rinkas ieškant pelno. Geografinė diversifikacija, reiškianti bankinės veiklos išplitimą į naujas geografines sritis, leidžia išgyjančiam bankui sumažinti savo riziką, ilgainiui padidinti savo rinkos galią ir pelną. Bankai pelną uždirbs ne tik, jei ekonomika bus pakankamai didelė, bet ir iš savo klientų elgesio (Sist, 2018). Bankai visame pasaulyje aptarnauja savo į užsienį išvykusius vidaus rinkos klientus – tai vadinama „gravitacinės traukos efektu“ (angl. *the gravitational pull*

effect). Bankai seka savo vidaus rinkos klientus į užsienį, siekdami sumažinti tikimybę, jog jie gali prarasti savo verslą dėl užsienio šalies bankų. Kiekvienas bankas turi skirtingą teikiamų paslaugų paketą, kuris kartais suteikia užsienio bankams pranašumą prieš vidaus institucijas. Vienoje šalyje įsikūrę bankai steigia užsienio dukterines įmones kitose šalyse arba steigia filialą užsienyje, kadangi kaip įstaiga bankai maksimaliai padidina savo pelną, teikdami paslaugas kuo daugiau užsienio ar vidaus klientų, o ne tik tada, kai jų vidaus klientai persikelia į užsienį (Rana, 2018). Klientai daro įtaką šalies pasirinkimui per tai, kokias tiesiogines užsienio investicijas (TUI) jie sukuria, o sekti paskui klientą į užsienį didesnė nauda yra tam tikromis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai bankas yra pagrindinis kliento bankas, o bankiniai santykiai laikui bėgant buvo įtvirtinti.

1 lentelė. Motyvai, skatinantys susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymą (šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Smirnova, 2014; Ahmed, 2020)

Table 1. Motives for M&A transactions (source: compiled by authors based on Smirnova, 2014; Ahmed, 2020)

Vidiniai motyvai	Išoriniai motyvai
Padidinti akcininkų kapitalą	Reaguoti į besikeičiančias rinkos ar ekonomines sąlygas banko aplinkoje
Padidinti mokslinių tyrimų ir plėtros pajėgumus	Technologinė pažanga
Padidinti klientų skaičių	Konkurencija
Diegti naujoves į produktus ir paslaugas, didesnis efektyvumas	Gauti mokesčių lengvatas
Sutvirtinti pozicijas rinkoje	Kapitalo judėjimo liberalizavimas
Gauti naudos iš masto ekonomijos	Tarptautinės finansų sistemos
Geresnė prieiga prie išteklių	–

Smirnova (2014) atliktame tyrime išskyrė vidinius ir išorinius motyvus, kuriais remiantis sudaromi susiliejimų ir įsigijimų sandoriai. Ahmed (2020) atliktoje analizėje taip pat suskirstė veiksnius į ekonominius ir neekonominius. Remiantis šių autorių atliktais tyrimais, galima sudaryti veiksnių, dėl kurių vyksta sandoriai, sąrašą (1 lentelė).

2. Globalizacijos ir bankininkystės sektoriaus konsolidacijos procesų poveikis ekonomikai

Per pastaruosius du dešimtmečius bankų konsolidacijos procesai yra dažnas įvykis besivystančių ir išsivysčiusių šalių finansiniame sektoriuje, ypač Europos Sąjungoje. Atsižvelgiant į antrinės rizikos paskolų krizę, kuri neigiamai paveikė daugelio šalių ekonomiką ir bankų sektorių, šios šalys priėmė įvairius sprendimus, tarp kurių susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymas. Po 2007–2009 m. pasaulinės finansinės krizės diskusijos bei tyrimai apie krizės poveikį pasaulinei finansinei integracijai beveik visiškai buvo sutelktos į didelių Europos ir Šiaurės Amerikos bankų elgesį, kadangi šie bankai buvo pagrindinė priemonė, per kurią

finansų sistemos visame pasaulyje tapo labiau integruotos prieš krizę ir labiausiai paveiktos krizės. Vis dėlto sutelkiant dėmesį tik į šių bankų elgesį, nepateikiamas išsamus pasaulinio bankų kraštovaizdžio vaizdas (Aljadani & Tsumi, 2019). Dar prieš krizę besivystančios rinkos ir besivystančių šalių bankai plėtėsi į užsienį, kai kurie tapo svarbiais pasauliniais veikėjais. Pasaulinės bankų sistemos pokyčiai nebūtinai atspindi pokyčius viename regione, pavyzdžiui, Europoje. Todėl siekiant įvardinti pokyčius bankininkystės sektoriuje globalizacijos sąlygomis yra svarbu atidžiai išnagrinėti visų pasaulyje veikiančių bankų, t. y. tiek pažengusių, tiek kitų šalių, užsienio veiklos pokyčius. Haiyan (2019) atliktame tyrime tiriamas globalizacijos poveikis finansiniam stabilumui, nagrinėjant sąsajas tarp užsienio bankų ir finansinio stabilumo. Šiam tyrimui buvo naudoti duomenys iš keleto šaltinių – duomenų rinkinys apima 129 pasaulio šalis 1995–2013 m. ir apsiriboja tik bankus valdančiomis bendrovėmis, komerciniais bankais, kooperatiniais bankais ir taupomaisiais bankais. Nustatyta, kad užsienio banko veikla padidina paskolų ir bendrą bankroto riziką ir kelia grėsmę šalies finansiniam stabilumui. Siekiant atlikti platesnę analizę, Haiyan (2019) naudotą duomenų rinkinį būtų galima papildyti pastarųjų 5 metų duomenimis ir nagrinėti tolesnę užsienio bankų įtaką finansiniam stabilumui. Europos centrinio banko (toliau tekste – ECB) 2021 m. rugsėjo mėn. strategijos peržiūros leidinyje prabrėžiama, jog globalizacija pakeitė ekonomikų ir sektorių, esančių skirtingose ekonomikose, tarpusavio ryšius. Mažėjant pasaulio BVP daliai, kurią sukuria išsivysčiusios šalys, likusio pasaulio ekonomikos vystymasis įgauna didesnę reikšmę, jis gali būti matomas iš didesnės prekybos integracijos per pasaulines vertės grandines (angl. *global value chain*), didesnio vaidmens, tenkančio besivystančioms rinkoms (angl. *emerging market economies*) ir tarptautinėms įmonėms. Dokumente taip pat vertinama, kaip globalizacija suformavo besivystančių rinkų ekonominę aplinką, ir išskiriami keturi aspektai, kaip globalizacija paveikė monetarinę politiką:

1. Tarptautinės prekybos globalizacija turėjo teigiamą poveikį pasaulinėms produktyvumo tendencijoms, nes padidino paskirstymo efektyvumą ir išorės konkurenciją.
2. Globalizacija turėjo gana nedidelį poveikį infliacijos tendencijoms ir dinamikai.
3. Dėl globalizacijos padidėja šalutinis poveikis, kuris yra pasaulinio finansinio ciklo pagrindas.
4. Globalizacija galėjo sukelti ekstremalius ir sinchronizuotus pasaulinius netikrumo sukrėtimus, sustiprinusius jų poveikį augimui ir infliacijai, ypač per finansinius ryšius.

Remiantis šiais keturiais aspektais ir siekiant juos apibrėžti empiriniais duomenimis, buvo nagrinėjamas šių pokyčių poveikis pasauliniam produktyvumo augimui, natūraliai palūkanų normai, infliacijos tendencijoms ir pinigų perdavimui. Yuzvovich et al. (2016) atliktame tyrime siekė nustatyti globalizacijos įtaką bankų rizikai Rusijoje, teigdami, jog pasaulinės rinkos disbalansas neišnyko iš

pasaulinės finansų rinkos, tik tapo daug sunkiau atpažinti ir bankams jam pasipriešinti. Straipsnyje pagrindžiama autorių pozicija, susijusi su finansų globalizacijos poveikiu bankų rizikai, ir pateikiamas ekonominių procesų integruoto judėjimo mechanizmas, susietas su vykstančia monetarine pinigų politika. Straipsnyje teigiama, kad monetarinė politika, jei ji vykdoma pakankamai aktyviai, neabejotinai gali sumažinti komercinių bankų atsargas tiek, kad bankai būtų priversti apriboti paskolas. Tai reiškia pinigų pasiūlos ekonomikoje ribojimą. Kitas neigiamas veiksnys yra tas, kad pinigų apyvartos greitis linkęs kisti atvirkščiai pinigų pasiūlai, todėl sulėtėja ir pašalinami reguliatoriaus atliekami pinigų pasiūlos pokyčiai. Nepaisant to, kad kiekvienos šalies monetarinė politika vykdoma nepriklausomai, finansų globalizacija daro jai įtaką taip, kad skirtingos ekonomikos demonstruoja integracijos tendencijas, kuriomis siekiama bendro tikslo. Autorių požiūriu, teisinga monetarinės politikos reguliavimo ir kontrolės prioritetų tvarka, naujovių nuoseklumas ir pagrįstumas, taip pat dalyvių veiklos skaidrumas turėtų būti vertinami kaip priemonės, kuriomis siekiama sumažinti šių bankų priimamą riziką.

Globalizacija verčia bankininkystės sektorių augti, plėstis į naujas rinkas, o susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymas, kaip bankų integracijos forma, yra viena iš daugelio išorinio augimo strategijų; kitos strategijos apima prekybos susitarimus, konvencijas ir bendradarbiavimą, tačiau pripažįstama, kad našumo padidėjimui pirmiausia įtakos turi išorinis augimas. Kalbant apie susiliejimų ir įsigijimų sandorių sudarymo inicijuojamo konsolidavimo poveikį bankų koncentracijai ir finansiniam stabilumui, atlikti keli tyrimai, siekiant iširti šią temą atsižvelgiant į du gerai žinomus, bet prieštaringsus požiūrius – „koncentracijos ir stabilumo“ ir „koncentracijos ir pažeidžiamumo“. Pagal pirmąjį požiūrį manoma, kad didelė koncentracija teigiamai veikia banko stabilumą daugiausia dėl to, kad:

1. stebėti keletą didelių bankų tokiose rinkose yra paprasta ir pigiau;
2. gaunamas didelis pelnas bei sustiprinta rinkos galia labiau koncentruotoje rinkoje veikia kaip buferis, neleidžiantis bankams prisiimti pernelyg didelę riziką.

Calice ir Leonida (2018) empiriniu tyrimu palaiko finansinio stabilumo sąvoką labiau koncentruotoje bankų sistemoje, remdamiesi 1980–2015 m. duomenimis apie 68 šalis. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad didėjanti koncentracija bankininkystės sektoriuje mažina bankų krizės tikimybę.

Antrasis požiūris rodo, kad aukštas koncentracijos lygis kenkia bankų stabilumui, nes:

1. bankai, turintys didesnę įtaką rinkoje, skolininkams gali taikyti aukštas palūkanų normas, kurias skolininkai gali rinktis rizikingų projektų atveju;
2. bankai gali gauti didesnes subsidijas iš vyriausybės dėl vadinamojo „pernelyg didelis, kad žlugtų“ statuso ir taip didintų moralinės rizikos pasireiškimo galimybę bei skatintų daugiau rizikuoti.

Aziz ir Lilti (2017) atliktas tyrimas palaiko antrąjį požiūrį – tyrimo metu siekta nustatyti ir patvirtinti vieną iš sudarytų hipotezių, pirmoji – dereguliacija ir susiliejimų bei įsigijimų sandorių sudarymas turi teigiamą poveikį JAV bankinio sektoriaus stabilumui ir koncentracijai, antroji – jog turi neigiamą poveikį. Tyrime nenustatytas statistiškai reikšmingas dereguliacijos ir susiliejimų bei įsigijimų sandorių sudarymo poveikis JAV bankų koncentracijai, tačiau tyrimų rezultatai nurodo neigiamą poveikį, kalbant apie JAV bankinio sektoriaus stabilumą.

Šiuo metu vykstanti COVID-19 pandemija daro neigiamą poveikį daugelio šalių ekonomikoms, todėl nepaprastai svarbu ištirti šios pandemijos poveikį pasauliniam bankų stabilumui ir įvertinti galimus atsigavimo signalus. Elnahass et al. (2021) atliktame tyrime yra nagrinėjama 2019–2020 m. periodo ketvirčio laikotarpiais 1090 bankų iš 116 šalių. Rezultatai suteikia empirinių įrodymų, kad pasauliniame bankų sektoriuje COVID-19 protrūkis padarė žalingą poveikį bankų finansinės veiklos rezultatams (apskaičiuojamiems naudojant tiek buhalterines, tiek rinkos vertes) ir pablogino finansinį stabilumą charakterizuojančius (didelės rizikos rodikliai, įskaitant įsipareigojimų neįvykdymo riziką, likvidumo riziką ir turto riziką) rodiklius. Šie rezultatai nuosekliai stebimi įvairiuose regionuose, šalyse (JAV, Kinijoje ir kt.), tarp skirtingų bankų lygių ir skirtingų šalių pajamų lygių. Anot autorių, COVID-19 pandemija paskatino deglobalizacijos procesą, užblokovus daugelio šalių sienas, o tai neigiamai paveikė kapitalo srautą, prekybą ir judėjimą per sienas. Taip pat po pasaulinės finansų krizės pabaigos euro zonos bankų sektoriaus konsolidacija vyko lėtai, nepaisant nuolatinio silpno bankų pelningumo. Pandemija padidino euro zonos bankų sektoriaus pelningumo riziką ir sutapo su prastesniais kai kurių bankų, ypač tų, kurie apkrauti senomis neveiksniomis paskolomis, veiklos rezultatais. Fernandez-Bollo et al. (2021) teigia, jog bankų konsolidavimas gali duoti naudos iš mikro- ir makrolygio rizikos ribojimo perspektyvų, kadangi euro zonos bankų pelningumas buvo silpnas prieš COVID-19 pandemiją, o trūkumus sustiprino su pandemija susiję makrofinansiniai sukrėtimai. Bankų konsolidacija padėtų sutaupyti sąnaudas ir padidinti pajamų sinergiją bei pagerinti susijusių institucijų veiklos ir finansinį atsparumą. Tai taip pat galėtų būti naudinga finansinio stabilumo požiūriu, nes pagerintų bankų sistemos atsparumą ir efektyvumą bei sustiprintų gebėjimą prisitaikyti prie struktūrinių iššūkių.

3. Regioninių bankų vykdomų susiliejimų ir įsigijimų sandorių akcijos vertės analizė

3.1. Metodologija

Straipsnyje pateikta informacija yra paskelbtų susiliejimų ir įsigijimų sandorių bankininkystės sektoriuje 2021 m. analizė, gauta 2022 m. sausio mėn. Duomenys gauti iš Koyfin duomenų bazės. Siekiant palyginti bankinio sekto-

riaus akcijos kainos ir materialiojo turto vertės rodiklius, 30 pasaulio bankų suskirstyti į tris regionus – Europos, Šiaurės Amerikos bei Azijos ir Ramiojo vandenyno regioną. Į lyginamosios analizės tyrimą įtraukti regionui priklausantys bankai, remiantis didžiausia bendra banko verte, naudoti 2021 m. 3-jojo kv. P/TBV duomenys.

3.2. P/TBV rodiklis

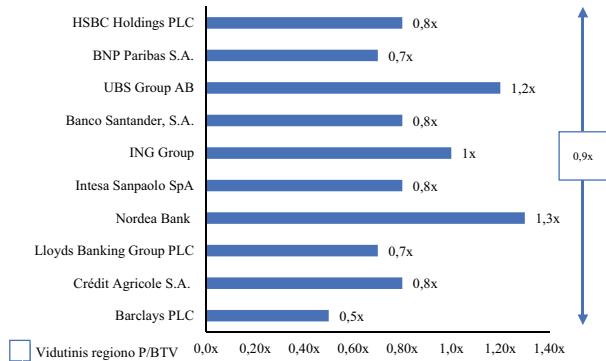
Vienas iš veiksmingų būdų įvertinti bankinio sektoriaus padėtį – akcijos kainos ir materialiojo turto vertės santykis (P/TBV), esantis alternatyva akcijos tikrosios vertės koeficientui (P/BV) bei įvertinantis įmonės rinkos vertę, lyginant su jos materialiuoju turto, nurodytu įmonės balanse. Materialiojo turto vertės skaičius yra lygus bendrai įmonės buhalterinei vertei, mažesnei už bet kokio nematerialiojo turto vertę. P/TBV yra patikimesnė priemonė vertinti bankų padėtį, kadangi TBV neįvertina bankų prestižo, įgyto vykdant susiliejimų ir įsigijimų (kai pirkimo kaina viršija tikrąją vertę) bei nematerialiojo turto, pavyzdžiui, pagrindinius indėlius, banko chartijas, prekių ženklus, intelektinę nuosavybę, finansinės nuomos ir kitas sutartis. Įsipareigojimų nevykdymo atveju nematerialiojo turto vertė gali nukristi iki nulio, todėl rekomenduojama naudoti kartotinį, kuris pašalina jo interferenciją. Nors tam tikras nematerialusis turtas gali būti reikšmingas vertinimui, tačiau tokio turto svarba vertinama subjektyviai, ir tai apsunkintų palyginimą – tokiu būdu pašalinamas vertinimo šališkumas (Massari et al., 2014; Sixpence et al., 2021; Chandy & Ding, 2021).

$$P/TBV = \frac{\text{Akcijų kaina}}{\text{Materialiojo turto vertė}}$$

Akcijos kainos ir materialiojo turto vertės santykis rodo kainą, kuria prekiaujama banko akcijomis, lyginant su banko materialiojo turto verte. Šis rodiklis nurodo, jog akcijos, turinčios didesnę P/TBV santykį, investuotojams gali sukelti didesnę akcijų kainos nuostolį nei tos akcijos, kurios parduodamos žemesniais koeficientais, kadangi apčiuopiamą akcijos vertę galima pagrįstai laikyti žemiausia kaina, už kurią akcijomis būtų galima prekiauti. Žemas P/TBV koeficientas suteikia bankams geresnes galimybes įsigyti didelės vertės tikslinio turto mažesnėmis sąnaudomis, o tai skatina bankų susiliejimų ir įsigijimų sandorius (Li, 2016).

3.3. Europos regiono bankų P/TBV rodiklio vertinimas

Europos bankai pasižymi žemu P/TBV rodikliu. 1 pav. matoma, kad didžiausią P/TBV rodiklį turintis bankas – Šiaurės šalies bankas *Nordea Bank*, lyginant su kitais didžiųjų ekonomikų, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės, Ispanijos, Prancūzijos ir Italijos bankais. Vidutinė P/TBV rodiklio vertė – 0,9x (1 pav.). Kapitalo ir rizikos pozicijos ir toliau yra pagrindinės Šiaurės šalių bankų reitingų stiprybės.

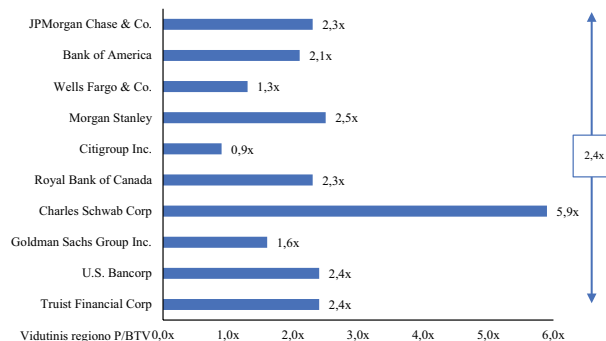

1 paveikslas. 2021 m. 3-iojo ketv. Europos regiono didžiausių bankų P/TBV rodikliai
Figure 1. 2021 Q3 P/TBV indicators of the largest banks in the European region

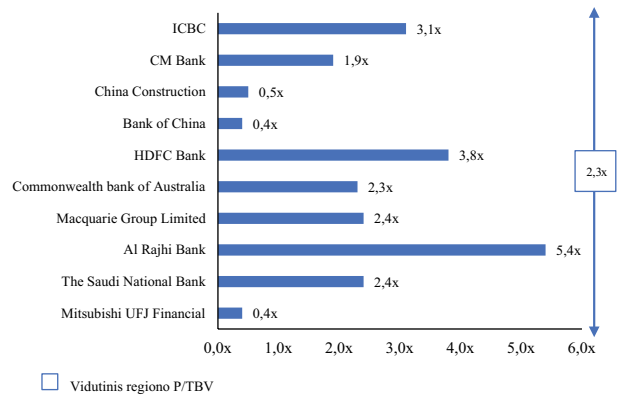
Remiantis Europos centrinio banko duomenimis (2021), nors Europos regiono bankų rinka yra gana koncentruota, bankai pasižymi mažu pelningumu, gaunamos pajamos yra mažesnės negu jų kapitalo sąnaudos, o tai mažina įstaigų gebėjimą natūraliai generuoti kapitalą ir leisti naujas akcijas. ECB pateikė lūkesčius trims svarbioms sritims, susijusioms su bankinio sektoriaus konsolidacija – kapitalo pakankamumo reikalavimo nustatymo, blogos vertės traktavimo ir naujų vidaus modelių naudojimo (KPMG Global, 2021). Bankai, kurie pasižymi žema P/TBV rodiklio verte, tikėtina, susidurs su kapitalo poreikio padidėjimu ir balanso kokybės suprastėjimu, ir tai gali sudaryti sąlygas pažangesniam bankui įsigyti tokį banką.

3.4. Š. Amerikos regiono bankų P/TBV rodiklio vertinimas

2021 m. 3-įjį ketvirtį JAV bankas *Charles Schwab Corp* prekiavo geriausia P/TBV, kurios vertė 5,9 karto. S&P *Global Market Intelligence* (2021) duomenimis, 2021 m. 3-įjį ketvirtį geriausias P/TBV rodiklis tarp Š. Amerikos regiono bankų buvo JAV banko *Charles Schwab Corp*, siekiantis 5,9. Atitinkamai žemiausias šis rodiklis buvo *Citigroup Inc*.

2 paveikslas. 2021 m. 3-iojo ketv. Š. Amerikos regiono didžiausių bankų P/TBV rodikliai (šaltinis: sudaryta autorės, remiantis S&P Global Market Intelligence, 2021)
Figure 2. 2021 3rd quarter P/TBV ratios of the largest banks in the North American region (source: compiled by authors based on S&P Global Market Intelligence, 2021)

3 paveikslas. 2021 m. 3-iojo ketv. Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono didžiausių bankų P/TBV rodikliai (šaltinis: sudaryta autorės, remiantis S&P Global Market Intelligence, 2021)
Figure 3. 2021 3rd quarter P/TBV ratios of the largest banks in the Asia-Pacific region (source: compiled by authors based on S&P Global Market Intelligence, 2021)

banko, siekiantis tik 0,9 (2 pav.). *Wells Fargo & Co.* banko bei *Goldman Sachs Group* banko P/TBV rodikliai taip pat išlieka žemi, atitinkamai 1,3 bei 1,6. Vidutinė regioninė P/TBV rodiklio reikšmė buvo 2,4.

Bankų *JPMorgan Chase & Co.*, *Morgan Stanley*, *Royal Bank of Canada*, *Bank of America*, US. *Bankcorp* ir *Truist Financial Corp* P/TBV vertės pasižymi mažu skirtumu ir svyruoja tarp 2,1x–2,5x. Lyginant su Europos regionu, matoma, kad Š. Amerikos regionui priklausančių bankų padėtis geresnė.

3.5. Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono bankų P/TBV rodiklio vertinimas

2021 m. 3-įjį ketvirtį Saudo Arabijos bankas *Al Rajhi Bank* pasiekė geriausią P/TBV reikšmę, kurios vertė 5,4 karto. Kinijos bankai *China construction* ir *Bank of China* bei Japonijos bankas *Mitsubishi UFJ Financial* pasižymi žemiausiais įverčiais (3 pav.).

Vidutinė regioninė P/TBV rodiklio vertė – 2,3x. Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono bankų rodiklių vidurkis skiriasi tik 0,1x vertės lyginant su Š. Amerikos regiono bankų vidurkiu. Vis dėlto šiam regionui priklauso mažiausia P/TBV verte pasižymintys bankai, tokie kaip *Bank of China* ir *Mitsubishi UFJ Financial*.

Išvados

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę, nustatyti veiksniai, lemiantys bankų konsolidacijos procesą. Globalizacijos poveikis bankininkystės sektoriui siejamas su finansų rinkų liberalizavimu, kuris yra pagrindinis veiksnys, lemiantis vis didesnę bankų plėtrą į užsienio šalis. Liberalizavimas stiprina finansinį vystymąsi ir prisideda prie ilgalaikio finansų rinkų augimo, bet vis dėlto tai viena iš pagrindinių priežasčių, sukeliančių dažnas bankų krizes per pastarąjį dešimtmetį. Bankų sektoriaus plėtra globalizacijos aplinkoje pasižymi bankų koncentracija ir bankų padalinių tinklo optimizacija, įsitraukimu

- į užsienio kapitalo bankininkystės ir kreditų sektorių skirtinguose pasaulio regionuose, paskatinant erdvinę pertvarką ir nacionalinių bankų rinkų plėtimąsi, pramonės mastu pertvarkant visą bankininkystės veiklą. Susiliejimų ir sandorių sudarymas – tai vienas iš būdų konsoliduoti bankų veiklą. Šių sandorių sudarymą lemiantys veiksniai remiasi neoklasikine ir elgsenos teorijomis. Straipsnyje išskirti veiksniai į išorinius ir vidinius motyvus, tokius kaip technologinė pažanga, konkurencija, liberalizacija, siekis padidinti akcininkų kapitalą, klientų skaičių, mokslinių tyrimų ir plėtros pajėgumus, diegti naujoves ir gauti prieigą prie išteklių, mokesčių lengvatų.
2. Skirtingų regionų bankų, vykdančių susiliejimų ir įsigijimų sandorius, akcijos kainos ir materialiojo turto vertės santykis parodė, jog Azijos ir Šiaurės Amerikos regionams priklausantys bankai yra gerai kapitalizuoti, tačiau Europos bankai pasižymi mažiausiu P/TBV rodikliu bei pelningumu.
 3. Europos regionui priklausantys bankai pasižymi žemiausiu P/TBV rodiklio vidurkiu, lyginant su Š. Amerikos bei Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono bankais. Azijos ir Ramiojo vandenyno regiono bei Š. Amerikos regiono P/TBV rodiklio vertės skiriasi tik 0,1x, vis dėlto, Azijos ir Ramiojo vandenyno regionui priklauso mažiausia P/TBV verte pasižymintys bankai. Kadangi Europos regione bankų P/TBV rodiklis yra žemas, o tai rodo, jog šie bankai yra prastai kapitalizuoti ir pasižymi mažu pelningumu, todėl numatoma, jog susiliejimų ir įsigijimų sandorių Europoje padidės. Š. Amerikos bei Azijos ir Ramiojo vandenyno regionams priklausančių bankų padėtis gesesnė, tačiau tęsiantis globalizacijos proceso įtakai bankų konsolidacijai, tikimasi susiliejimų ir įsigijimų sandorių padidėjimo.

Interesų deklaracija

Straipsnio autorės neturi finansinių, profesinių ar asmeninių interesų su kitomis organizacijomis ar asmenimis.

Literatūra

- Ahmed, A. (2020). Motives for mergers and acquisitions in the banking sector - A case study of Royal Bank of Scotland and National Westminster Bank. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29, 3304–3327.
- Aljadani, A., & Toumi, H. (2019). Causal effect of mergers and acquisitions on EU bank productivity. *Journal of Economic Structures*, 8, 44. <https://doi.org/10.1186/s40008-019-0176-9>
- Aziz, S., & Lilti, J. (2017). Bank deregulation, consolidation and stability: Evidence on U.S. M&A centric activity. *Finance*, 38, 85–128. <https://doi.org/10.3917/fin.381.0085>
- Bakkar, Y., Rugemintwari, C., & Tarazi, A. (2017). *Charter value and bank stability before and after the global financial crisis of 2007–2008*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2800616>
- Beinaravičiūtė, N. ir Vasiliauskaitė, A. (2017). Bankų sektoriaus plėtros tendencijų tyrimas globalizacijos sąlygomis. Iš 22-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lie-

- tuvos ateitis“ (pp. 1–7), Vilnius, Lietuva. <http://jmk.vvf.vgtu.lt/index.php/Verslas/2019/paper/viewFile/421/187>
- Calice, P., & Leonida, L. (2018). *Concentration in the banking sector and financial stability: New evidence* (Policy Research Working Paper No. 8615). World Bank Group. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-8615>
- Chandy, S., & Ding, W. (2021). *Bank investing: A practitioner's field guide* (1st ed.). Wiley.
- Ching, K. (2019). *What drives merger waves? A study of the seven historical merger waves in the U.S.* https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2311&context=scripps_theses
- Cortés, M. L., Durán, I. A., Gaitán, S., & Vasco, M. (2017). Mergers and acquisitions in Latin America: Industrial Productivity and corporate governance. *Emerging Markets Finance and Trade*, 53, 2179–2198. <https://doi.org/10.1080/1540496X.2016.1258358>
- Cubillas, E., & González, F. (2014). Financial liberalization and bank risk-taking: International evidence. *Journal of Financial Stability*, 11(1), 32–48. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2013.11.001>
- Elnahass, M., Trinh, V. Q., & Li, T. (2021). Global banking stability in the shadow of Covid-19 outbreak. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 72, 101322. <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2021.101322>
- European Central Bank. (2021). *The monetary policy of the European Central Bank*. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scopops/ecb.op263~9b56a71297.en.pdf>
- Fernandez-Bollo, E., Andreeva, D., Grodzicki, M., Handal, L., & Portier, R. (2021). *Euro area bank profitability and consolidation*. https://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/RevistaEstabilidadFinanciera/21/4_Consolidation_REF.pdf
- Ghosh, A. (2016). Banking sector globalization and bank performance: A comparative analysis of low income countries with emerging markets and advanced economies. *Review of Development Finance*, 6(1), 58–70. <https://doi.org/10.1016/j.rdf.2016.05.003>
- Global. (2021). *Banking: Global customer experience excellence report 2021*. <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2021/11/banking.html>
- Yin, H., Yang, J., & Lu, X. (2020). Bank globalization and efficiency: Host- and home-country effects. *Research in International Business and Finance*, 54, 101305. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2020.101305>
- Yuzvovich, L., Knyazeva, E., Mokeeva, N., Avramenko, E., & Maramygin, M. (2016). Impact of financial globalization on banking risks. *American Journal of Applied Sciences*, 13(4), 391–399. <https://doi.org/10.3844/ajassp.2016.391.399>
- Khilenko, V. V. (2018). Mathematical modeling of the effect of “Splashing out” and optimization of management of banking and economic systems under globalization conditions. *Cybernetics and Systems Analysis*, 54, 376–384. <https://doi.org/10.1007/s10559-018-0039-7>
- Kolesnik, J., & Nadolski, J. (2021). Optimization of the bank's value in conditions of globalisation and permanent crisis. *European Research Studies Journal*, 24(3B), 118–140. <https://doi.org/10.35808/ersj/2454>
- Li, T. (2016). A study on the impact of mergers & acquisitions on shareholders' wealth and efficiency. *SHS Web of Conferences*, 25, 02013. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20162502013>
- Massari, M. (2014). *The valuation of financial companies: Tools and techniques to measure the value of banks, insurance companies and other financial institutions* (1st ed.). Wiley.

- Novickytė, L. (2010). Bankų konsolidacijos procesas ir įtaka finansų stabilumui. *Mokslas – Lietuvos ateitis* [Science – Future of Lithuania], 2(2), 62–68. <https://doi.org/10.3846/mla.2010.036>
- Novickytė, L. (2014). Susijungimus ir įsigijimus bankininkystės sektoriuje lemiančių veiksnių kompleksinis vertinimas. *Business Systems & Economics*, 4, 168–180. <https://doi.org/10.13165/VSE-14-4-2-05>
- Rana, R. S. (2018). Banking globalization: From origin to development and internationalization. *Jurnal Perspektif Pembiayaan Dan Pembangunan Daerah*, 6(2), 181–194. <https://doi.org/10.22437/ppd.v6i2.5362>
- Sharma, K. P. (2018). The impact of merger and acquisition on customer satisfaction in post- Merger Phase in Banking Sector of Nepal. *Journal of Nepalese Business Studies*, 11(1), 57–69. <https://doi.org/10.3126/jnbs.v11i1.24202>
- Sist, F. (2018). Why and how: The internationalization of the banking sector. In *Internationalization of banks* (pp. 1–16). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78277-5_1
- Sixpence, A., Adeyeye, O. P., & Rajaram, R. (2021). Impact of tangible book value and operating earnings on firm value variants in South Africa. *Journal of Economic and Financial Sciences*, 14(1), a575. <https://doi.org/10.4102/jef.v14i1.575>
- Smirnova, Y. (2014). Motives for mergers and acquisitions in the banking sector of Kazakhstan. In J.T. Karlovitz (Ed.), *Proceedings of IRI Economics Conference* (pp. 79–98). International Research Institute.
- Sorina, B. (2013). Aspects of international banking globalization. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 13(1), 13–18.
- Stanikunas, R., & Sergijenkovas, I. (2018). An analysis and comparison of the commercial bank competition regimes in Lithuania and Denmark. *Ekonomika*, 97, 38–54. <https://doi.org/10.15388/Ekon.2018.1.11785>
- S&P Global Market Intelligence. (2021). *S&P Global Market Intelligence ranks the best-performing community banks and credit unions for 2021*. <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/media-center/press-release/sp-global-market-intelligence-ranks-the-best-performing-community-banks-and-credit-unions-for-2021>
- Vancea, M. (2012). An overview on the determinants of mergers and acquisitions waves. *Annals of Faculty of Economics*, 1(2), 390–397.

CONSOLIDATION PROCESSES IN THE BANKING SECTOR

A. Tereškinaite, A. Vasiliauskaitė

Abstract

The process of globalization in the banking sector has been an integral part of international economic and financial relations over the last few decades and has been growing rapidly ever since. Globalization offers opportunities for various integration processes in the regions, one of which is the consolidation process. Mergers and acquisitions banking is one of the means for banks to consolidate their processes, to manage their resources more efficiently, to gain a more competitive advantage and increase their profits by entering foreign capital markets. The ongoing consolidation processes in the banking sector are affecting economic growth and stability, and with the constant changes of the global economic climate, the banking sector is adapting, hence it is important to assess the factors behind the consolidation process and identify further developments in bank consolidation. In the article the following tasks were to be accomplished: 1) based on the analysis of the scientific literature, to identify the factors and reasons that promote the consolidation process, the execution of mergers and acquisitions in a global environment; 2) to perform a comparative analysis of the ratio of the share price and the value of tangible assets of banks of different regions engaged in mergers and acquisitions; 3) after evaluating the results of the comparative analysis, indicate further directions for mergers and acquisitions in different regions. After accomplishing the specified tasks, the most important factors were identified, which were attributed to internal and external motives, and the possibilities for consolidation processes in the banking regions were presented. The following research methods are used in the article – analysis of scientific literature, comparative analysis, analysis and evaluation of financial statements.

Keywords: bank consolidation, globalization, mergers, acquisitions, banking sector, banking market.